

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України

Не є секретом, що у розвинених країнах світу спостерігається виразна переорієнтація державної політики на використання об'єктів інтелектуальної власності як головного ресурсу економічного зростання. В Україні також є усвідомлення того, що питання, пов'язані зі створенням та використанням об'єктів права інтелектуальної власності, а також із захистом прав на них, є дуже важливими для майбутнього нашої держави. З урахуванням того, що право інтелектуальної власності є особливою та досить складною частиною цивільного права, і набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності, а тим більше їх ефективне використання та захист мають ґрунтуватися на надійній нормативній та науковій базі, а також потребують залучення висококваліфікованих спеціалістів, створення спеціалізованої наукової установи у сфері інтелектуальної власності було природним завершенням усвідомлення вказаних вище завдань та проблем.

Таким чином, ініціатива президента Національної академії правових наук України академіка В. Я. Тація щодо створення Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності була підтримана Міністерством освіти та науки та Міністерством юстиції України, і за активного сприяння Кабінету Міністрів України вперше в державі Постановою

від 29 травня 2001 р. № 582 було прийнято рішення створити у м. Києві у складі Академії правових наук України Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності.

НДІ інтелектуальної власності НАПрН України функціонує як бюджетна неприбуткова організація, заснована на державній формі власності та є суб'єктом наукової діяльності, створеним із метою сприяння соціально-економічному розвитку України, зростання її науково-технічного і культурного потенціалу.

Основними напрямками наукової діяльності Інституту є: проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень у сфері інтелектуальної власності, розроблення нових наукових напрямів; участь у розробці концепцій, проектів законів та інших нормативно-правових актів з питань інтелектуальної власності; проведення науково-правових та судових експертиз з питань інтелектуальної власності; координація наукових робіт з найважливіших проблем у сфері інтелектуальної власності та підготовка наукових кадрів.

Не буде перебільшенням сказати, що Інститут, який очолював у 2001 р. доктор юридичних наук, професор О. Д. Святоцький, та який виступив ідейним організатором і новатором цього виду наукової спеціалізації Академії правових

наук, за роки, що відтоді минули, став унікальною в Україні науковою установою, що провадить теоретичні та практичні дослідження у сфері права та економіки інтелектуальної власності.

За роки діяльності НДІ інтелектуальної власності НАПрН України за вагомих внесок у справу розбудови України та високий професіоналізм був відзначений, зокрема: Дипломом Кабінету Міністрів України та Ради підприємців України: Всеукраїнська премія «Народна шана» (2005 р.); Почесною відзнакою Загальноукраїнської програми «Україна. Сталий розвиток» (2006 р.); Почесною грамотою Міністерства економіки Автономної Республіки Крим (2007 р.); Дипломом «Міжнародний академічний рейтинг популярності “Золота Фортуна”» (2010 р.) тощо.

Здійснюючи наукові дослідження з різних питань сфери інтелектуальної власності та інноваційної діяльності, фахівці Інституту накопичили істотний теоретичний потенціал та практичний досвід, який дозволив йому посісти гідне місце в національній системі охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

У стінах Інституту свої зусилля об'єднують найкращі фахівці країни, що спеціалізуються у галузі права та економіки інтелектуальної власності. Наразі до складу Інституту входять 1 академік НАПрН України, 2 членкореспонденти НАПрН України, 1 членкореспондент НАН України, 10 докторів наук (8 – юридичних, 1 – економічних, 1 – технічних наук); 27 кандидатів наук (15 – юридичних, 4 – технічних, 5 – економічних, 2 – філологічних наук, 1 – педагогічних наук); у тому числі:

6 професорів, 11 доцентів, 3 старших наукових співробітники; 2 заслужених юристи України, 1 заслужений діяч науки і техніки; 7 атестованих судових експертів (внесених до Реєстру судових експертів, що ведеться Мін'юстом України); 4 оцінники (у т. ч. нематеріальних активів), сертифікованих Фондом Держмайна України; 4 патентних повірених, внесених до Державного реєстру патентних повірених, що ведеться ДСІВ; провідні фахівці, що спеціалізуються на дослідженні проблем у сфері інтелектуальної власності.

Переважає кількість фахівців Інституту мають дві і більше вищих освіти, з інтелектуальної власності зокрема, й отримали визнання з боку наукової громадськості та держави. Так, за вагомих досягнення у професійній діяльності, за високий професіоналізм, значний особистий внесок у розвиток правової науки та високі показники в роботі співробітників Інституту було нагороджено грамотами Верховної Ради України за заслуги перед Українським народом, почесними грамотами Кабінету Міністрів України, Апарату Ради Національної безпеки і оборони України, Міністерства освіти і науки України, Ради Міністрів Автономної Республіки Крим, Почесними грамотами та подяками Президента Академії правових наук України, нагрудними знаками «За заслуги у розвитку судової експертизи» тощо. За академічні курси з інтелектуальної власності та фінансового права, створені у складі Інституту, співробітникам Інституту присуджено Премію імені Ярослава Мудрого (2003 р., 2011 р.). Серед співробітників Інституту працюють молоді вчені – стипендіати Кабіне-

ту Міністрів України. Із лав Інституту вийшли фахівці, які нині представляють Україну у міжнародних організаціях, зокрема Всесвітній організації інтелектуальної власності.

У стінах Інституту працювало та працюють чимало видатних постатей. Зокрема, неможливо уявити наш Інститут без здобутків та творчого доробку кандидата юридичних наук Б. Г. Прахова, який був одним із організаторів створення та розвитку національної системи охорони інтелектуальної власності, визнаним патентознавцем, винахідником, автором понад 200 наукових праць, зокрема 123 монографій, книг, підручників і статей із питань інтелектуальної власності та патентно-ліцензійної роботи. Б. Г. Прахов зробив значний внесок у створення законодавчих основ у сфері охорони інтелектуальної власності, під його керівництвом вивчилися перші патентні повірені незалежної України. Підсумком його професійних досягнень стала участь в Енциклопедії інтелектуальної власності, випущеній у 2012 р. його учнями.

Завідувач економіко-правового відділу, член-кореспондент АН України, доктор економічних наук, професор О. Б. Бутнік-Сіверський здійснює вагомую наукову роботу в напрямі теоретико-методологічних та практичних засад формування складових механізму господарювання, капіталізації підприємств, бухгалтерського та податкового обліку, стратегії та розвитку економіки та фінансів суб'єктів господарювання, розробки методології та методик аналізу фінансово-господарської діяльності, оцінки майна та майнових прав, експрес-аналізу, діагностування розвитку

підприємств. Нині О. Б. Бутнік-Сіверський є відомим на рівні держави фахівцем з питань економіки інтелектуальної власності, який підтримує високий імідж Інституту у міжнародних проектах.

Завідувач сектору суміжних прав кандидат філологічних наук В. С. Дроб'язко свого часу очолював Українське відділення Всесоюзного агентства з авторського права, був головою Державного агентства України з авторських і суміжних прав при КМ України. У рамках діяльності вказаних структур брав участь у підготовці Закону України «Про авторське право і суміжні права», прийнятого у 1993 р., редакція якого у 2001 р. стала кращою редакцією закону про авторські права на європейському просторі. За його участю створювалися проекти урядових постанов, готувалися матеріали щодо приєднання України до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (у процесі підписання яких В. С. Дроб'язко брав участь), Женевської конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм тощо.

О. В. Пічкур, до того як очолив відділ промислової власності Інституту, в рамках Управління інвестиційної та інноваційної політики Кабінету Міністрів України понад десять років очолював у центральній виконавчій владі напрям інтелектуальної власності та інноваційної діяльності. Працював у складі Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України (нині – Державна служба інтелектуальної власності), в Українській академії аграрних наук, де брав активну участь у розробці пи-

тань інтелектуальної власності, інноваційної діяльності та трансферу технологій.

Завідувач Лабораторії правового забезпечення розвитку науки і технологій кандидат економічних наук Г. О. Андрощук є консультантом заступника Голови Комітету з питань науки і освіти, членом численних робочих груп із підготовки парламентських слухань, присвячених проблемам інтелектуальної власності та інноваційної діяльності. Він багато років виступає експертом Міжпарламентської асамблеї держав – учасниць СНД з питань інтелектуальної власності та інноваційної діяльності. За його участю (як і участю інших фахівців Інституту) було розроблено, зокрема, Модельний кодекс інтелектуальної власності для держав – учасниць СНД, Модельний закон «Про охорону прав на наукові відкриття», проекти модельних законів «Про комерційну таємницю» та «Про наукові парки», проект Глосарію модельного законодавства для держав – учасниць СНД у галузі інтелектуальної власності.

Загалом наявність в Інституті фахівців із юридичних, технічних, економічних, філологічних, хімічних наук, з комп'ютерних технологій та інших спеціальностей дозволяють здійснювати численні дослідження, розкриваючи природу об'єктів інтелектуальної власності в усій її складності й багатогранності.

Із 2005 р. і дотепер на посаді директора Інституту працює О. П. Орлюк, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, яка прийшла працювати в Інститут у березні 2004 р.,

обійнявши посаду заступника директора з наукової роботи. О. П. Орлюк є відомим фахівцем у галузі права інтелектуальної власності, фінансового права, банківського права. За роки її роботи у складі Інституту випущено десяток монографій, присвячених сфері інтелектуальної власності, кодифікації законодавства у цій площині, європейській інтеграції у сфері інтелектуальної, творчої діяльності. За її редакцією випущено академічний курс із Права інтелектуальної власності, а також академічні та навчальні курси з Фінансового права, Банківського права, Фінансову енциклопедію тощо, які неодноразово отримували нагороди на всеукраїнських конкурсах.

Здійснювати поточне керівництво Інститутом та розв'язувати численні питання практичного характеру директору допомагають заступник директора з експертної роботи кандидат юридичних наук О. Ф. Дорошенко, який є одним із фундаторів та методологів судово-експертної діяльності у сфері інтелектуальної власності в Україні, а також заступник з наукової роботи доктор юридичних наук, доцент, член-кореспондент НАПрН України, заслужений юрист України Н. М. Мироненко, яка бере активну участь у законопроектній роботі, зокрема, очолювала робочу групу з підготовки проекту Цивільного кодексу України, законів України «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність» тощо.

Відповідно до внутрішніх документів творчий потенціал Інституту структурно розподілено серед шести наукових підрозділів: відділу промислової власності, відділу авторського права і суміжних

прав, економіко-правового відділу, Центру експертних досліджень, відділу узгалнення експертної та судової практики, Лабораторії правового забезпечення розвитку науки і технологій.

Крім того, у 2012 р. при Інституті на громадських засадах було створено Центр гармонізації прав людини та прав інтелектуальної власності, пріоритетними завданнями якого є, зокрема, забезпечення реалізації принципу верховенства природних прав людини над правами інтелектуальної власності; пошук оптимальних правових та економічних механізмів гармонізації інтересів усіх учасників процесу створення інтелектуального продукту; аналіз та імплементація на рівні законодавства норм сучасного наукового етосу.

Із метою реалізації вимог Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність», а також Статуту Інституту щодо створення колегіального дорадчого органу управління науковою і науково-технічною діяльністю в Інституті було створено вчену раду (наказ № 10 від 20 листопада 2001 р.), до якої увійшли провідні учені та фахівці України, що працюють у сфері інтелектуальної власності. Загалом до складу Вченої ради залучено п'ять докторів юридичних, технічних та економічних наук та чотирнадцять кандидатів юридичних, технічних, економічних і фізіологічних наук.

Із моменту заснування в Інституті постійно ведуться фундаментальні та прикладні дослідження. Серед проблем, що досліджувалися, зокрема, була розробка концептуальних засад правового забезпечення сфери інтелектуальної власності в Україні в контексті європей-

ської інтеграції, в межах яких вирішувалися такі завдання, як дослідження шляхів гармонізації законодавства у сфері інтелектуальної власності до законодавства ЄС та міжнародних стандартів, правове забезпечення захисту прав інтелектуальної власності в Україні, формування правових засад для створення в Україні національної інноваційної системи та забезпечення державної підтримки комерціалізації інноваційної діяльності.

У контексті розробки проблем захисту прав інтелектуальної власності в Україні, у т. ч. проблем законодавчого забезпечення та правозастосування, здійснюються дослідження проблем захисту прав інтелектуальної власності у мережі Інтернет; аналізуються проблеми колективного управління майновими правами авторів та пропонуються шляхи їх вирішення; визначаються проблемні питання захисту науково-технічної документації та розробляються відповідні механізми; досліджуються проблеми захисту прав інтелектуальної власності із застосуванням юрисдикційних та неюрисдикційних форм тощо. Крім того, розробляються теоретичні засади та пропонуються механізми правового регулювання та правозастосування стосовно прав інтелектуальної власності як об'єкта застави, страхування, спадщини тощо.

Оскільки нематеріальні активи є невід'ємною складовою інноваційної діяльності національної економіки, науковці Інституту багато уваги приділили розробці концептуальних засад правового забезпечення інноваційної інфраструктури в Україні, в межах яких провадилися дослідження теоретичних

підходів у визначенні пріоритетів у галузі науково-технічної та інноваційної діяльності; проблем застосування програмно-цільового методу фінансування у забезпеченні науково-технологічних та інноваційних процесів; визначення економіко-правових засад при фінансуванні інноваційної діяльності, у т. ч. із застосуванням механізмів венчурного фінансування; опрацьовувалися правові механізми, що забезпечують процес трансферу технологій, створення інноваційної інфраструктури, через яку реалізуються результати інтелектуальної, творчої діяльності, тощо.

Не оминув Інститут своєю увагою і дослідження проблем доцільності кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності, в межах яких було вивчено досвід зарубіжних країн та перспективи його впровадження в Україні. Фахівцями Інституту було проаналізовано досвід країн, у яких законодавство у сфері інтелектуальної власності є кодифікованим або запроваджено інші форми систематизації; було досліджено нормативно-правові джерела та практику ВОІВ, з метою вироблення пропозицій щодо удосконалення національного законодавства з питань інтелектуальної власності та застосування до нього різних процедур систематизації.

Ураховуючи виклики часу, на порядку денному наукового колективу Інституту є такі напрями фундаментального й прикладного значення, як дослідження проблем управління правами інтелектуальної власності; дослідження проблем охорони й захисту авторського права в умовах сучасного технологічного розвитку; дослідження проблем економіки інтелектуальної власності та її

правового забезпечення в умовах науково-технічного розвитку; національної політики розвитку інтелектуального капіталу з позиції глобалізації економіки та розробка механізмів її правового забезпечення; захисту прав інтелектуальної власності в Інтернеті; питань міжнародно-правової охорони інтелектуальної власності; визначення розміру шкоди від неправомірного використання прав на об'єкти інтелектуальної власності; договірних форм реалізації майнових прав інтелектуальної власності.

Серед здобутків нашого закладу є й значна кількість фахових наукових праць, випущених Інститутом, загальний обсяг яких становить більш ніж 4000 друкованих аркушів. За понад десять років, що минули, науковцями Інституту було підготовлено 45 монографій, присвячених проблемам правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності, економіко-правовим засадам інноваційної діяльності.

Побачили світ понад 40 підручників та навчальних посібників, серед яких вже перевиданий втретє Академічний курс Права інтелектуальної власності. Фахівці Інституту беруть активну участь у підготовці науково-практичних коментарів до чинного законодавства, в енциклопедичних та довідкових виданнях, серед яких можна назвати коментар книги IV «Право інтелектуальної власності» ЦК України.

Щорічно інститут випускає збірник наукових праць, де розкриваються актуальні проблеми сфери інтелектуальної власності. Не припиняється й випуск науково-практичного журналу «Теорія і практика інтелектуальної

власності», що внесений ВАК України до переліку фахових видань з юридичних наук. Нині вийшло вже 70 номерів. Підготовлено понад 200 аналітичних добірок, довідок та записок для органів державної влади та управління, наукових закладів, громадських організацій тощо. Із 2012 р. Інститут став співзасновником науково-практичного журналу «Інтелектуальна власність в Україні», який видається із 1998 р. і є відомим національним популярним виданням, що користується заслуженою увагою у сфері національної охорони та захисту інтелектуальної власності.

І це не просто суворя статистика. Напрацювання Інституту мають практичне значення, адже результати проведених досліджень використовуються під час розробки проектів нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у сферах інтелектуальної власності та інноваційної діяльності. Фактично, жодний проект нормативно-правового акта із цих питань, підготовлений органами державної влади, не оминає науково-правової експертизи, що здійснюється кваліфікованими фахівцями Інституту. Останніми роками практично всі методологічні розробки Державної служби інтелектуальної власності України проходять ретельну правову експертизу, майже всі зауваження за результатами якої приймаються. Прикладами можуть бути Рекомендації щодо охорони та захисту авторського права у засобах масової інформації; Рекомендації щодо дотримання прав інтелектуальної власності авторів та інших суб'єктів авторського права при створенні і використанні перекладів та інших похідних творів; Рекомен-

дації стосовно практики застосування законодавства з питань авторського права у видавничій діяльності тощо.

За активної участі наших науковців як членів робочої групи, створеної при Комітеті з питань науки і освіти України Верховної Ради України (з яким, до речі, в Інституту склалися багаторічні плідні творчі відносини), у 2009 р. підготовлено проект Модельного кодексу інтелектуальної власності, який був переданий на опрацювання державам – членам СНД та пізніше прийнятий Міжпарламентською Асамблеєю країн СНД.

Не викликає сумнівів, що сфера інтелектуальної власності та її вплив на інноваційне середовище України знаходиться під постійним моніторингом органів державної влади та громадськості. На загальнодержавному рівні проводилися такі заходи, як парламентські слухання, пов'язані з проблемами захисту прав інтелектуальної власності (2007 р.), економіко-правовим забезпеченням інноваційної діяльності та впливу на неї інтелектуальної власності (2008 р.), обговоренням Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів (2009 р.), проводилася ціла низка комітетських слухань. І участь наших фахівців в їх підготовці та проведенні є незмінною.

Фахові консультації Інституту цінуються багатьма державними органами. Неодноразово аналітичні огляди, висновки, довідки надавалися для апарату РНБО України. Науковці залучалися до підготовки проведення засідань РНБО, присвячених проблемам правової охорони та захисту інтелектуальної власності та посилення її ролі у формуванні

національного багатства України та підготовці рішення за наслідками його проведення. Готувалися нашими фахівцями й пропозиції, що використовувалися при підготовці Рішення РНБО України та загрози національній безпеці України у 2011 році», затвердженому Указом Президента України № 1119/2010.

За останні декілька років Інститут отримав десятки актів впровадження результатів своєї діяльності як у діяльності органів державної влади, так і у освітній та практичній сферах діяльності.

Налічуються в історії Інституту і десятки спільних наукових розробок прикладного характеру, що реалізувалися з іншими науковими, експертними закладами, органами виконавчої влади, рівно як і виграних міжнародних грантів. Так, спільно з НАН України на замовлення ДП «Український інститут промислової власності» було виконано НДР, в рамках якої був розроблений проект «Методичних рекомендацій щодо проведення додаткової наукової експертизи множини первинно відібраних винаходів для поточного виявлення перспективних винаходів», відомості про які будуть відображені у базі даних «Перспективні винаходи, зареєстровані в Україні»; а також проект Порядку проведення додаткової наукової експертизи. Тісне співробітництво з НАН України та науковими установами, що входять до її системи, дозволяють спільними зусиллями захищати права інтелектуальної власності національних винахідників та авторів.

На підставі одного з виграних тендерів НДІ інтелектуальної власності НАПрН України розробив на замовлення Мінжитлокомунгоспу України «Методичні рекомендації щодо удосконалення

нормативного забезпечення діяльності Міністерства стосовно виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських робіт, що фінансуються за рахунок коштів Державного бюджету».

У рамках організованої спільної робочої групи Міністерства охорони здоров'я України та Національної академії правових наук України Інститутом щорічно організуються та проводяться засідання групи, за підсумками яких вироблено програму дій робочої групи на 2011, 2012, 2013 роки, підготовлено висновок щодо проекту Закону України «Про внесення змін до статті 9 Закону України “Про лікарські засоби”», розроблено та оприлюднено для громадського обговорення проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання Кабінетом Міністрів України дозволу на використання запатентованого винаходу, що стосується лікарського засобу».

Загалом постійно здійснювані прикладні наукові дослідження дозволили напрацювати цілу низку пропозицій та рекомендацій, спрямованих на удосконалення як рівня правового регулювання сфери інтелектуальної власності та інноваційної діяльності, так і комерціалізації прав інтелектуальної власності. Зокрема, розробка економіко-правових, теоретичних та методологічних засад оцінки вартості інтелектуальної власності (в межах яких проводилися дослідження проблем теорії і методології оцінки вартості прав на об'єкти права інтелектуальної власності; були напрацьовані ґрунтовні підходи до визначення збитків, а також моральної шкоди, спричинених порушенням прав інтелектуальної власності, з метою дотримання конституційних прав власника), дозво-

лили запропонувати Фонду державного майна України власний проект «Методики оцінки майнових прав інтелектуальної власності».

Інститут є суб'єктом оціночної діяльності, сертифікованим Фондом Держмайна України. У рамках цього напрямку діяльності оцінниками, що працюють у складі нашого Інституту, проведено не один десяток оцінок, об'єктами яких виступають переважно нематеріальні активи. Серед замовників виступають як підприємницькі структури, так і державні підприємства, керівництво яких розуміє значення інтелектуальної складової у виробничій діяльності. Так, спеціалістами Інституту виконано цілу низку робіт щодо проведення оцінки нематеріальних активів відомих промислових комплексів України, визначення розміру матеріальної шкоди від протиправного використання знаків для товарів і послуг таких відомих у світі брендів, як: компанія «Adidas Salomon AG» (Німеччина); компанія «Bayer Aktiengesellschaft» (Німеччина); A K I N A B A R A E L E C T R I C CORPORATION PTE Ltd (Сінгапур); Unilever N.V. (Нідерланди); Future Enterprises Pte. Ltd. (Сінгапур); ТОВ «ТНК»; ЗАТ «Крафт Фудз Україна».

Створений у складі НДІ інтелектуальної власності НАПрН України Центр експертних досліджень головним своїм завданням має проведення судових та позасудових експертних досліджень об'єктів інтелектуальної власності. Експертні дослідження та судова експертиза проводяться співробітниками Інституту, які є судовими експертами, атестованими ЦЕKK Мін'юсту України з правом проведення експертиз, пов'язаних з охороною прав на об'єкти

інтелектуальної власності. Кожен з них – це висококваліфікований фахівець у зазначеній сфері, що має спеціальну вищу освіту з інтелектуальної власності, декілька з них є також кандидатами юридичних наук, що захищалися з проблем судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності. За цей період часу в Інституті проведено понад 1000 експертних досліджень, у т. ч. підготовлено близько 700 висновків судових експертиз, пов'язаних із питаннями охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності. Нині у складі Інституту працюють фахівці, які виступили засновниками судової експертизи з напрямку інтелектуальної власності ще у 1998 р. (зокрема, Г. В. Прохоров-Лукін).

Центром виконувалися судові експертизи у справах щодо порушення прав інтелектуальної власності відомих іноземних та національних компаній, у т. ч. «Henkel Bautechnik GmbH»; «Reemtsma Cigarettenfabriken GmbH»; «Филипп Моррис Продактс С.А.»; «Адідас-Саломон АГ»; «Дюпон Де Немур Інтернешнл С.А.»; «Bayer Aktiengesellschaft» (Німеччина); Юнілевер Н. В. (Нідерланди) тощо), ВАТ «Одеський консервний завод дитячого харчування»; ТОВ «ТНК», ЛГЗ «Хортиця» та багатьох інших. Судовими експертами нашого Інституту надавалися висновки у низці резонансних справ, зокрема, щодо порушення прав на знаки для товарів і послуг «Медвежа кров», «Советское шампанское» тощо.

Нині Інститут розглядається і як провідний в Україні спеціалізований заклад, що готує науково-правові експертизи, безпосередньо пов'язані з проблемами реалізації прав інтелектуальної власності. До його послуг у скла-

денні наукових експертиз звертаються Національний банк України, Служба безпеки України, Міністерство внутрішніх справ України, Державна служба інтелектуальної власності України, десятки державних підприємств та суб'єктів підприємницької діяльності.

Консультаційна робота також є одним із видів діяльності Інституту.

На веб-сайті Інституту <http://www.ndiiv.ua>, модернізованому у 2010 р., з метою поширення знань у сфері інтелектуальної власності серед широких верств населення запроваджено консультації та відповіді на питання громадян з питань правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності; надання правової охорони об'єктам авторського права та здійснюється підготовка документів для державної реєстрації авторських прав; відкрито вільний доступ до низки публікацій науково-практичного характеру співробітників Інституту, розміщених у наукових монографіях, збірниках наукових праць, випусках науково-практичного журналу «Теорія і практика інтелектуальної власності».

За часи діяльності Інститутом подано десятки заявок для державної реєстрації авторських прав на службові твори, права інтелектуальної власності (майнові) на які належать НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, та отримано відповідні свідоцтва.

Ураховуючи те, що одним із завдань Інституту є підготовка професійних кадрів, значна увага приділяється саме цим питанням. Так, в Інституті відкрита аспірантура, в якій здійснюється підготовка наукових кадрів. Співробітниками Інституту щорічно захищаються кандидатські дисертації з юридичних та економічних наук, декілька співробітників Інституту виходять зараз на за-

хист докторських дисертацій. Постійне підвищення кваліфікації, що є складовою політики Інституту, сприяє й якій професійній викладацькій діяльності, яку проводять наші співробітники у провідних вузах по всій країні, готуючи молоді кадри, що в майбутньому придуть у сферу інтелектуальної власності та інноваційної діяльності. Ці кадри перемагають у національних конкурсах: протягом 2009–2012 рр. саме наші аспіранти та здобувачі перемогли у Всеукраїнських конкурсах наукових студентських робіт з інтелектуальної власності. Окрім того, Інститутом укладено низку договорів щодо співпраці із провідними вищими навчальними закладами України, Росії, Польщі.

Значна увага приділяється й проведенню наукових заходів, у т. ч. наукових конференцій, семінарів, «круглих столів», диспутів тощо. Кожного року інститут організовує або бере участь у понад 50 таких заходів, зокрема й міжнародного характеру, які традиційно проводяться останніми роками в Україні, у тому числі разом із Державною службою інтелектуальної власності України, Міністерством економіки АРК, національними університетами тощо.

Інститутом налагоджено дієву співпрацю з питань правової охорони та захисту інтелектуальної власності та інноваційної діяльності з профільними комітетами Верховної Ради України, з відповідними структурними підрозділами уряду, із судовими та правоохоронними органами, органами центральної виконавчої влади тощо. Крім того, співробітники Інституту входять до складу наукових, методичних, дорадчих, консультаційних органів Мін'юсту України, Мінекономіки України, Мін-

промполітики України, МОН України, МВС України, ДСА України, ВС України, ВГС України, багатьох інших відомств та установ. З метою удосконалення судово-експертної діяльності налагоджена співпраця як із профільними підрозділами Мін'юсту України, так і з його спеціалізованими установами.

У сфері законотворчої діяльності фахівці інституту вже багато років співпрацюють з Інститутом законодавства Верховної Ради України. Також співробітники Інституту входять до складу багатьох експертних комісій при органах державної влади, зокрема МОН України, Мін'юсту України, ДАК України, Нацтелерадіомовлення тощо. У складі Інституту працюють третейські судді, підготовку пройшли кваліфіковані медіатори, які ставлять перед собою мету сертифікуватися відповідним чином.

Інститут продовжує підтримувати міжнародне співробітництво з низкою наукових центрів іноземних країн, що працюють у сфері інтелектуальної власності, зокрема, з Інститутом Макса Планка (Німеччина). Продовжується співробітництво з представниками іноземних наукових центрів та навчальних закладів, наприклад, Варшавською політехнікою, представниками Федерації науково-технічних співтовариств (Польща) та Міжнародної Організації Спеціалістів Інновацій (МОСІ) в напрямках узгодження залучення студентів Украї-

ни до трансферу технологій та інноваційної діяльності, а також участі у міжнародних інноваційних ярмарках, співробітництво з науковими установами та ВНЗ країн СНД. Налагоджено й спілкування зі спеціалістами ВОІВ, кафедрами з авторського права ЮНЕСКО, відкритими у країнах СНД.

У рамках міжнародного співробітництва Інститут активно залучається до проектів, пов'язаних із дослідженням проблем правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності, удосконаленням практики правозастосування тощо в межах країн СНД. Так, з метою координації наукової, освітньої та іншої діяльності у сфері інтелектуальної власності НДІ інтелектуальної власності НАПрН України та Республіканським науково-дослідним інститутом інтелектуальної власності (м. Москва) було підписано документи про заснування Міжнародної Асоціації інститутів інтелектуальної власності.

Нині можна констатувати, що за роки свого існування НДІ інтелектуальної власності НАПрН України посів провідне місце у галузі інтелектуальної власності та інноваційної діяльності і має суттєві перспективи свого розвитку та в подальшому спрямовуватиме свою діяльність на користь національних інтересів і підвищення ролі Національної академії правових наук України в розбудові правової системи.

Матеріал підготували:

О. Орлюк, директор НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України;

В. Нежиборець, вчений секретар НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, кандидат економічних наук